

"Öppet hus på dagis"

Lillemor Wiklund

Lillemor Wiklund berättar här om ett försök som Röda korset inlett med äldre människor som frivilliga besökare på daghem och förskolor. Man vill bidra till att minska klyftan mellan generationerna och samtidigt ta tillvara den ofta förbisedda resurs som de äldre utgör i samhället.

Lillemor Wiklund är handläggare i handikapp- och äldre frågor på Röda korsets centralstyrelse.

Det har i alla tider funnits stark samhörighet mellan barn och äldre. Men aldrig tidigare tycks förutsättningarna för generationerna att mötas på ett naturligt sätt varit så dåliga som idag. Yngre familjer bor ofta på annan ort än far- och morföräldrarna. De unga familjerna umgås med andra unga familjer. Äldre människor bor, lever och umgås med andra äldre personer. Barnen går på daghem, träffar mamma och pappa på morgonen och kvällen och över helgerna. De träffar sina äldre anhöriga någon gång kanske, men inte så ofta – och "främmande" äldre personer träffar de nästan aldrig.

Efter pensioneringen är de flesta människor, trots att de kanske inte längre orkar med den höga takten i arbetslivet, fortfarande ganska vitala och har ett rikt erfarenhetskaptal att dela med sig av. Detta är en resurs som bör tas tillvara i samhällsnyttiga uppgifter. Det är naturligtvis en positiv upplevelse att man som äldre får bevis för att man fortfarande behövs i samhället och att man kan göra en meningsfull insats.

Barnen känner trygghet hos äldre, som ofta kan ta sig tid och kanske kan ägna sig särskilt mycket åt barn som behöver tröst eller ro. I samarbete kring olika aktiviteter på ett daghem eller en förskola kan

äldre och yngre få tillfälle att mötas under naturliga och anspråkslösa former.

Röda korset har uppmärksammat att vårt samhälle tar dåligt tillvara de äldres resurser och har på olika sätt försökt finna former för verksamhet som kan passa de äldres behov och intressen och samtidigt vara betydelsefull för samhället. Försöken med äldre som frivilliga besökare på daghem och förskolor är ett sådant experiment.

Detta var en del av bakgrunden till att Svenska röda korset våren 1981 initierade en försöksverksamhet i form av "öppet hus på dagis" på tre orter i Sverige och med en upprepning 1982. Syftet var att genom "öppet hus-dagarna" locka äldre människor till ett besök på ett daghem eller en förskola – ett försök som vi hoppas skulle följas av flera.

"Öppethus-dagen"

Det var under Röda korsets sociala temaår 1980–81 som tankarna på ett försök med "öppet hus på dagis" började formuleras på allvar. Rödakorsdistrikten i Blekinge, Östergötland och Västmanland förklarade sig intresserade av att delta i ett gemensamt försök. De orter som utvaldes var Motala, Olofström och Västerås. "Öppethus-dagen" bestämde till den 19 och i vissa fall den 20 maj 1981.

Kampanjdagen förberddes på de olika orterna med affischering, kontakter med press och lokalradio, i något fall annonsering och på samtliga ställen besök vid berörda daghem samt personliga kontakter med pensionärer via pensionärsmöten, ålderdomshem eller på annat sätt.

Daghemspersonalen visade överallt stort intresse och entusiasm inför projektet och barnen såg med stor förväntan fram mot de ovanliga besöken.

Flest besökare lockade "öppet hus" på de två daghemmen i Charlottenberg i Motala där Röda

.....
Barnen såg med stor förväntan fram mot de ovanliga besöken.
.....

korset har ett grannskapsarbete ingång för att stimulera kontakter inom bostadsområdet. Till de två daghemmen i Charlottenberg kom sammanlagt 25 besökare. I Olofström lockades sex besökare till de tre daghemmen och i Västerås besökte 15 personer tre daghem.

Sammanlagt besökte alltså 46 pensionärer, varav sju män, daghemmen förutom de fyra som redan tidigare var engagerade. Detta var ett resultat över förväntan, i synnerhet som de flesta (28 stycken) vid besöket förklarade att de gärna ville besöka något daghem regelbundet.

I Motala hade i förväg bestämts att barnen skulle vara värdar och visa pensionärerna runt, vilket visade sig fungera mycket bra. På övriga ställen ordnades inga särskilda aktiviteter utan barn och besökare fick bekanta sig med varandra efter förmåga över saft och bullar och kaffe till besökarna.

Utvärdering

Öppet hus-dagen 1981 utvärderades inom Röda korset genom en skriftlig enkät till besökarna, en skriftlig utvärdering i efterhand från varje distrikt, telefonintervjuer med daghemspersonal och andra inblandade yrkeskategorier.

Daghemspersonalen var entusiastisk, om än i några fall lite besviken över att besökarna blev få. Personalen uppgav i de flesta fall att man anser att det är viktigt att barnen får kontakt med äldre, men att personalens egen tid och ork sällan räcker till för att ta initiativen. Barnen uppskattade besöken och tyckte gästerna var trevliga som både läste för dem och pratade och lekte.

De flesta pensionärerna var också positiva, vilket inte minst visas av intresset för fortsatta besök.

.....
Daghemspersonalen var entusiastisk, om än i några fall lite besviken över att besökarna blev få.
.....

Men det fanns också pensionärer som kände sig ensamma, som ansåg att dagen varit en visningsdag och som stod främmande inför den ovana miljön. På samtliga daghem fanns dock en rödakorsmedarbetare som en förmedlande länk mellan besökare och daghemmets barn och personal.

Positiva erfarenheter

Bland de pensionärer som vid den första kampanjdagen anmälde sitt intresse för fortsatta besök har också ett stort antal nu kunnat engageras för regelbundna besök vid ett speciellt daghem.

”Öppet hus-dagen” 1981 uppfattades som en positiv erfarenhet för Röda korset att bygga vidare på. Den 21 april 1982 genomfördes därför en liknande dag, men denna gång med deltagande av rödakorsföreningar över hela landet. Sammanlagt 14 rödakorsdistrikt och totalt 201 daghem deltog. Daghemmen fick besök av 775 pensionärer varav 434 anmälde sitt intresse för fortsatta besök.

På många platser har daghem och rödakorsmedarbetare uppfattat det som svårt att nå intresserade pensionärer. Besvikelsen har varit stor när de förväntade besökarna uteblivit. Erfarenheten har dock visat att det finns ett klart samband mellan den tid som distrikten haft möjlighet att lägga ned på kampanjen och antalet besökande pensionärer vid daghemmen. Den muntliga informationen, till exempel vid besök på pensionärsföreningens träffar, har visat sig klart överlägsen andra typer av information.

Många pensionärer har gett uttryck för osäkerhet inför kontakten med daghemmen. Det finns pensionärer som berättat att de gått till daghemmet för att hälsa på, men ej vågat gå in för att daghemsvärlden är ny och främmande – något som ej fanns i deras barndom.

Det finns andra exempel på pensionärer som regelbundet besökt daghemmen, men ej orkat med att fortsätta sina besök för att de, bortsett från personalen, varit alltför ensamma i sina kontakter med bar-

.....
Den muntliga informationen har visat sig klart överlägsen andra typer av information.
.....

.....
Många pensionärer har gett uttryck för osäkerhet inför kontakten med daghemmen.
.....

nen och ej orkat leva upp till de förväntningar som barnen ställt på dem. Barnens behov av närhet och kontakt visade sig vara outtömligt trots all den omsorg som daghemspersonalen gav.

Sammanfattningsvis är erfarenheterna av försöken med "öppet hus på dagis" mycket positiva.

Rödakorskretsarna har ansett försöken att etablera en stadigvarande kontakt mellan barn och äldre som en mycket viktig verksamhet som väl passar in som ett komplement till Röda korsets övriga sociala arbete. Från Röda korsets centralstyrelse hoppas vi därför att de försök som genomförts ska bli starten

.....
Barnens behov av närhet och kontakt visade sig vara outtömligt trots all den omsorg personalen gav.
.....

till en ny pionjärverksamhet för organisationen.

Årets riksomfattande kampanjdag uppmärksammades förutom i lokalpress också i de rikstäckande tidningarna och i teve och radio. Kampanjen uppmärksammades också i Norge och Danmark där våra grannländers rödakorsföreningar fick förfrågningar om liknande initiativ. Erfarenheterna av de hittillsvarande försöken kommer förhoppningsvis att sprida sig som ringar på vattnet och förankra dessa idéer – om kontakten mellan generationerna och de äldre som en resurs i vårt samhälle.